

מסביב לעולם
 ?? עד ??

קדחת, טרום-כריסמס
 מתקיימים בכל עיר ותחת כל עץ (אשוח) רענן. מאוד עממי, קצת מסחרי ומלא חן. הם מתחילים כחודש לפני כריסמס, והקדחת מתגברת והולכת ככל שנתלשים הדפים בלוח השנה לקראת סוף דצמבר.

איפה: רחבי איזופה וארצות הברית
מתי: החודש שלפני חג המולד

מסורת, לגרש את החורף
 לצד אירועי כריסמס המוכרים, ממשיות להתקיים מסורות עתיקות ואוטנטיות, שרידים לחגי חורף אירופיים עת

איפה הקאץ'

מחוז קאץ' במדינת גוג'ראת שבמערב הודו הוא אחד האזורים הפחות מתוררים. רק לאחרונה הותרה לתיירים הכניסה לאזורים שליד גבול פקיסטן, וכך התגלו שבטים עם תרבות ייחודית, בעלי חיים ונופים יוצאי דופן ← **יותם יעקבסון**

מעבר לקרקע החולית, שמסתיימת בבת אחת, משתרע "ים" של מלח לבן ומבהיק. לעתים הרקיע נראה כה מלוכלך עד שלא ברור היכן מסתיימת האדמה והיכן מתחילים השמיים

חיות בר שהמהאראג'ה צד (בהן גם אריות אסייתיים שכמעט נכחדו) ועוד.

ים המלח הגדול

קאץ' הוא למעשה אי למחצה, ואפילו אי לכל דבר במהלך חלק מהשנה. ממערב ומדרום לו הים הערבי, בעוד ממזרח ומצפון לו משתרעים אזורים מלחה עצומים, המוצפים בעונת המונסון ומתייבשים, לפחות חלקית, בחורף (בהודו זו העונה היבשה). מעבר לקרקע החולית, שמסתיימת בבת אחת, משתרע "ים" של מלח לבן ומבהיק. לעתים הרקיע נראה כה מלוכלך עד שלא ברור היכן מסתיימת האדמה והיכן מתחילים השמיים - הנוף הופך לבליילה אחת לא מוגדרת, דבר התואם לחלוטין את התפיסה הפילוסופית ההינדואית בדבר אחרות קוסמית.

האגדה מספרת שהארמות המלוכות הללו נוצרו בעקבות קללה. על-פי המסורת, הנוזיר הנודד דה'מקצ'אט הגיע לכאן לאחר שנקם בתושבי כפר שלא ניאותו להעניק לו נדבות וכוונו לו על התנהגותו המזוהה. לאחר שפגע בהם, התמלא דה'מקצ'אט חרטה על הנקמה ועל כך שלא התאפק ומחל על כבודו,

לתוצרת הייחודית הזו, מלאכות מסורתיות מסוימות היו נכחדות. בקאץ' עדיין ניתן לראות עבודות קדרות הנעשות באמצעים ימי ביניים כמעט (אובניים ירניים, פרלינג' יצירת כלי קיבול מחרס בעזרת רידוד החומר ולא באובניים), אריגה מסוגים שונים, ייצור פעמונים לבעלי חיים, שיטות שונות לצביעת אריגים ועוד.

מרבית קאץ' היא כפרית, אך לצד הכפרים גם כמה עיירות ואפילו עיר אחת, בהוג' (Bhuj), המשמשת כבירת המחוז. בעבר היה מחולק לנסיכויות שונות, אך החל מהמאה ה-17 אחד תחת בית מלוכה, שקבע את מושבו בהוג'. בראשית המאה ה-19 נכבש האזור על ידי הבריטים, אך המלך נותר כשליט חסות.

חלקים גדולים מהעיר העתיקה של בהוג' חרבו ברעש האדמה, אך עדיין יש בה שווקים שוקקים ומקדשים צבעוניים. מעל בתי הנמוכים מתנשא מגדל ארמון המהאראג'ה, שדווקא הוא לא נפגע ברעש. הארמון, שכולו שילוב מעניין בין מורשת מקומית לבריטית, משמש כיום כמוזיאון. יש בו שכיות חמדה ארכיולוגיות ואמנותיות, פוחלצים של

צבעים במדבר הלבן.
 למעלה: תיירים הודים במלחה הגדולה. למטה מימין: נשות השבטים בולטות בגדיהן הרקומים והמקושטים בסגנון הייחודי, משוצעים שברי מראות וקישוטים נוצצים

מאפשר לאוויר החם להיפלט דרכו, מה שהופך את הבנגה המורנית לכבשן. עוד מאפיין של הבית המסורתי הוא שפניו גרוש בדרך כלל בעבודות יד שונות. בכפרים מתגוררים עדיין אומנים רבים, והבתים משופעים בשכיות חמדה בעבודת יד. ברובם עדיין ניתן למצוא ארונות ארגוני נדוניה מעוטרים, חלקם עשויים מבוץ מעורב כובל המורים, שפניו מעוטרים דוגמאות גיאומטריות ועיטורי פרחים והם משוברים מראות. באופן פרדוקסלי, דווקא הרעש הוא שהביא לשימור מלאכות היד המסורתיות הללו.

מאז האסון, פנו חלק מהעמותות לסייע לתושבים (וגם לעצמן במידה לא מעטה) על-ידי ממכר עבודות יד מקומיות. אילולא היווצרותו של שוק בינלאומי שחיתות ותועלתנות אישית.

רעידת האדמה בפקיסטן ובהודו בשבוע שעבר כמו זרקה אותי ביד ענקים 14 שנה אחורה, לרעידת האדמה הגדולה שחוויתי ב-2001 במחוז קאץ' שבמערב הודו. אני זוכר את התאריך, 26 בינואר, כי היה זה יום הרפובליקה של הודו. ברעש, שנמשך כשתי דקות, נהרגו למעלה מ-20 אלף בני אדם ויותר מ-140 אלף איש נפצעו. אלמלא היה זה יום הרפובליקה, שבו אלפים השתתפו בעצרות ובתהלוכות בשטח פתוח - מספר ההרוגים היה קרוב לוודאי גבוה בהרבה. הכרתי את קאץ' (Kutch) שמדינת גוג'ראת (Gujarat) גם קודם לרעש האדמה, ואיתרע מזלי להיות באזור גם ברעש עצמו. הטלטלה שינתה את קאץ' מהקצה אל הקצה. היא הביאה אל החבל הנידח עמותות וגופים הומניטריים לרוב, ואלה הביאו איתם את הקדמה, ולצדה גם לא מעט שחיתות ותועלתנות אישית.

אחת התגליות המפתיעות הייתה העבודה שהבתים שעמדו ברעש האדמה בצורה הטובה ביותר היו דווקא הבתים המסורתיים האופייניים לאזור, הבונגות. הבנגה היא בקת בוץ עגולה, שמעליה גג חרוטי המתמך באמצעו על-ידי קורת עץ ניצבת. זה, אגב, המקור למילה המוכרת "בונגלו". התברר שבזמן הרעש, קירות הבוץ גילו גמישות מסוימת, וגג הקש שנח עליהם "רקד", אבל לא התמוטט. אין לזלזל במאות - אולי אלפי - שנות ניסיון בבנייה באזור. למרות זאת, מאז הרעש כמעט ונעלמו הבונגות מהנוף. גם כשהן נבנות, לרוב הן בנויות בסוף ומלט ומעליהן גג רעפים כבר ואטום, שלא

ארמון המהרג'ה. שילוב
מעניין בין מורשת מקומית
לבריטית. מימין: ילדות
צעירות במיטב הבגדים
שהכינו בעצמן

מידע מעשי

הדרך הנוחה ביותר להגיע לקאץ' מישראל היא בטיסה למומבאי, וממנה בטיסת פנים אל בהוג' (Bhuj). בבהוג' ישנם מלונות באיכות טובה (Prince hotel) וברחבי האזור ישנם כמה מחנות ציוריים שהלינה בהם היא בבונגות מסורתיות מהודרות, כגון shaam e sarhad village resort. הדרך הטובה ביותר להגיע לאתרים ולבתי מלאכה מעניינים בכפרים הנידחים היא בעזרת רכב עם מדריך מקומי. בקאץ' יש כמה סוכנויות נסיעות. אחת אמינה ומקצועית במיוחד היא: www.kutchexpeditions.com, info@kutchexpeditions.com

זמן נמרד בכסף, שסיפוקים אינם סובלים דחייה והישגים צריכים להיות ניכרים מיד, קשה שלא להתרשם ממלאכות יד שהשלמתן אורכת שבועות וחודשים של עבודה מאומצת וקפדנית.

מלאכת הרקמה שמורה לנשים ולילדות, ונעשית בעיקר כחלק מההכנות לקראת יום כלולותיהן.

בהודו החברה מתנהלת על-פי דיני נדוניה, כשמשפחת הכלה מחויבת בתשלומים גבוהים לחתן ולמשפחתו. בחברה השבטית של קאץ' על הכלה להכין בנעוריה חלק ניכר מהנדוניה. איכותה של כלה וסיכוייה למצוא שידוך הולם נמדדים בין השאר בכמות ובאיכות הרקמות שהכינה.

באזור זה עדיין נהוג להשיא נערות מוקדם, ולכן עמלות הילדות על המתנות מגיל צעיר מאוד. הילדות רוקמות שלל בגדים, תרמילים, שקים ומעטפות בד לאחסון, יריעות לכיסוי תיבות ורהיטים וקישוטים לפתח הבית. הפריטים מכוסים כמעט לחלוטין ברקמה צפופה, מעודנת וצבעונית מאין כמוה.

הדוגמאות הנרקמות הן עתיקות מאוד וטעונות סמלים שנועדו להביא שפע, ברכה, הגנה ושגשוג. פילים מסמלים ביטחון ויציבות, התוכים – אהבה, וטווסים בעלי זנב מפואר – שגשוג והצלחה. לא אחת מופיע במרכז היצירה גאנש, האל בעל ראש פיל, הנחשב לאל המול הטוב, מסיר המכשולים. ישנם גם סמלים הלקוחים מעולם הצומח. בולט במיוחד הוא פרח הלוטוס. פרח גדול זה צומח מתוך מים עומדים, ביצות ורפשי, אך נותר נקי ומבריק ללא רבב.

הרקמה בקאץ' מפורסמת גם בשיבוצי המראות שבה, שבורות לעיגולים קטנים. הן מוצמדות לבד על-ידי רצועות היקפיות עדינות של תפרים. המראות נועדו להעשיר ולפאר את הרקמה ובמקביל להביא להשתקפות השמיים, המקום שבו שוכנים האלים. מאמינים שכאשר שדים מתבוננים במראות, הם נבהלים מהמראה של עצמם ונמלטים מבלי שייגרמו כל נזק לבעלי הרקמה.

את מלאכת הרקמה לומדות הילדות מאמותיהן, מאחיותיהן הגדולות ומשאר נשות המשפחה. הן מתאמנות במלאכה מגיל רך. לאחר אימונים ממושכים, רמת המיומנות שהן מגיעות אליה היא כזו שהן יכולות להכין דוגמאות רקומות, מורכבות מאוד וסימטריות לפי טביעת עין בלבד, מבלי שישרטטו או יסמנו על הבר שום קו מקדים. הילדות הקטנות שוקדות על מלאכתן במשך שעות רבות ביום, בנוסף לשאר מלאכות היום הקשות. כמוכנים רבים, הן רוקמות את חלומותיהן לעתיד. כל אחת ואחת מהן מייחלת לבית יפה ולחיים נעימים וקלים, נטולי דאגות וקשיים. הן, כמו כולנו, רק יכולות לנסות ולרמז כיצד ייראה העתיד.

● g@globes.co.il

בחברה השבטית של קאץ' על הכלה להכין בנעוריה חלק ניכר מהנדוניה. איכותה של כלה וסיכוייה למצוא שידוך הולם נמדדים בין השאר בכמות ובאיכות הרקמות שהכינה

אחד מבתי המלאכה המסורתיים והמסורתיים ביותר נמצא בעיר הנמל הדרומית מנדווי (Mandvi). בעיירה זו עדיין בונים אוניות ענק בשיטות ימי-בינימיות. כשנכנסים אל תוך אונייה שכוז, שנמצאת עדיין בשלבי בנייה, מרגישים לרגע כאילו נכנסים לקרביים של לווייתן. מתמיה למצוא תעשייה קדומה כזו באזור שבו אין בכלל עצים. מתמיה עוד יותר לגלות שהומרי הגלם עושים את דרכם לכאן כל הדרך ממאלויה. ממתי קיימת התעשייה הזו כאן ומדוע דווקא כאן? עדיין לא הצלחתי לברר, אבל הביקור שם בכל פעם מרגש אותי מחדש.

אחת ממלאכות היד שחבל קאץ' מצטיין בה יותר מכול היא רקמה. נדמה שבאזור זה נעשות הרקמות המסורתיות המעודנות ביותר בעולם. בעידן שבו

מזרחה, וגם צפונה ודרומה. גם בכיוונים אלה נסוג הים לאחור. כך, על-פי המסורת, נוצר הראן (Rann) של קאץ', אותן מלחות רחבות ידיים שדבר לא צומח בהן. באזורי מלחה שבהם נותרים מים במשך כל השנה, חורפות להקות של ציפורי בר. בולטים ביניהן פלמינגו ורודים, חסידות שראשן ומקורן בצבעי אדום-צהוב ועגורים באלפים. בשוליים המזרחיים של קאץ' ישנן כמה שמורות טבע גדולות. בנוסף לעופות, חי בהן החור (Khur) – חמור הבר ההודי שנמצא בסכנת הכחדה. כסיוור ברכב שטח ניתן לצפות בעדרי החמורים, באנטילופות, בצבאים ובחזירי בר.

בשנים האחרונות נפתחה בפני תיירים הכניסה אל שטחים בצפון האזור, שעד עתה היו סגורים, בשל סמיכותם אל הגבול הפקיסטני. מאז נפתחו אותם אזורים ניתן לנסוע בדרכים שהיו בשימוש צבא הודו ולהגיע עד שולי המלחה הגדולה ביותר. תיירים זרים כמעט ולא מגיעים לקאץ', אך לאחרונה החלה להתגבר תיירות הפנים באזור. מראה להקות התיירים ההודים, הלבושים במיטב מחלצותיהם הצבעוניות המתנפנות ברוח הלוהטת, כשהם צועדים על מרבד המלח, הוא סוריאליסטי במיוחד.

רוקמות החלומות

ייחודו של חבל קאץ' בעבור המטייל הוא בעיקר בנופיו האנושיים. האזור מאוכלס על-ידי שבטים של נוודים למחצה, המתפרנסים מרעיית עדרי פרות ממין ציורי ביותר: בעל דבשת וקרניים גדולות דמויות נבל. תושבי האזור, המשתייכים למארג שבטי מסובך, ניכרים באורח חיים, כמנהגים, כביגוד ובתכשיטים ייחודיים, שכמותם לא נראים באף מקום אחר בהודו.

באזורי המלחה. נותרים מים במשך כל השנה, ולכן חורפות בהם להקות ציפורים ועופות בר. במיוחד בולטים הפלמינגו

